

1403

بسم الله الرحمن الرحيم

تحليل اخلاقی شکران نعمت با محبت افزایش جمعیت در آموزه های اسلام

استاد: سرکار خانم شریفی

نگارنده: فاطمه حشمتی زاده

چکیده

موضوع فرزندآوری در عین حال که یکی از مهمترین مسائل نهاد خانواده به طور خاص، و نظام اجتماعی به طور عام، موضوعی عارضی است. به ویژه در شرایط بحران جمعیتی، شناخت عوامل مؤثر بر زادآوری در یک جامعه از نقش و اهمیت بالایی برخوردار است. هدف از این پژوهش آن است که بر اساس آموزه‌های قرآن و حدیث عوامل مؤثر بر زادآوری را مورد بررسی قرار دهد. برای رسیدن به این هدف، قرآن کریم با روش تدبر و تمامی کتب اربعه روایی مورد مطالعه قرار گرفته است و مضامین مرتبط، با گردآوری استنادی مورد تحلیل استنباطی اصولی می‌پردازد. درباره مسأله جمعیت، با توجه به کثرت مضامین وارد شده، این مضامین مورد دسته‌بندی قرار گرفت، آنگاه مهمترین و معتبرترین مضامین در هر قسمت انتخاب و مورد استناد قرار گرفت. افزایش جمعیت تحت تأثیر متغیرهای فراوانی است بر اساس این یافته‌های پژوهش می‌توان مهم‌ترین علل افزایش نسل را به علل فردی، خانوادگی، اجتماعی و سیاسی طبقه‌بندی نمود. ازدواج به هنگام، احسان به والدین، استقلال اقتصادی فرزندان، گرایش‌های دینی و مذهبی، صلح رحم و سیاستگذاری‌های تقویتی و تکمیلی هم‌راستا با تکثیر نسل، در جامعه از منظر آیات، روایات و احادیث مهمترین عوامل ازدیاد نسل می‌باشد اهتمام به افزایش جمعیت در پرتو آموزه‌های اسلامی و با رویکرد توصیفی، تحلیلی مورد توجه قرار گرفته است و اطلاعات آن از طریق کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده است در نتیجه هدف مقاله تحلیلی اخلاقی شکران نعمت با محبت افزایش جمعیت در آموزه‌های اسلام برای آگاهی بخشی به مردم است.

کلید واژه ها: شکران نعمت، افزایش جمعیت، تحلیل اخلاق، آموزه‌های اسلام، فرزند آوری

افزایش جمعیت در رشد و بالندگی فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و ... اهتمام فراوان داشته اند. یافته‌ها نشان می‌دهد که از منظر آموزه های اسلامی زاد و ولد و افزایش تعداد مسلمانان به عنوان یک عمل مستحب مورد تأکید و توصیه شده است فرایند شکل گیری تمدن اسلامی، آداب و اخلاق، و احکام و معارف از متن و بطن دین اسلام برگرفته است. دین اسلام مشتمل بر مجموعه آموزه های منسجمی که ناظر بر عرصه های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و .. است. از این رو هرکاری که در ابعاد نظری یا عملی انجام شود، باید حقانیت و اصالت مبانی و اصول دین در آن متبلور شود. مسأله میزان جمعیت در بین امت اسلامی موضوع مهمی است که آثار و تبعات گسترده سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و... در پی دارد از این رو هرگونه اظهار نظر درباره آن، همواره باید مبتنی بر مبانی علمی و استدلال منطقی از فرهنگ غنی اسلام برگرفته است. فرزندآوری یکی از مهم ترین خروجی‌های این نظام است که بر تمام اجزای آن اثر می‌گذارد.. حال اگر هر کدام از بخش‌های این نظام در معرض اختلال باشد، مسأله فرزندآوری طبیعتاً یکی از اولین جاهایی که آسیب‌ها در آن نمود عینی پیدا می‌کند. افزایش جمعیت و تکثیر موالید با روح و تعالیم اسلامی سازگارتر است و باروری در پرتو بهره‌مندی از آموزه‌های دینی، ارزش‌های اخلاقی و پیاده سازی نگرش متعادل اسلام، بهترین راه برای رسیدن به هدف مطلوب در زمینه جمعیت است و این مسأله را می‌توان از جهات گوناگون مورد بحث و بررسی قرار گرفته است درباره تحلیل اخلاقی شکران نعمت با محبت افزایش جمعیت در آموزه های اسلام آثاری پدید آمده است مثل: نظریه های جمعیتی، باروری و اهمیت آن در قرآن و مقاله کنفرانسی سال انتشار 1402 مورد بررسی قرار گرفته است فرزندآوری یکی از خروجی های این نظام است که بر تمام اجزای آن اثر می گذارد را مورد بررسی قرار می دهیم.

1_ مفهوم شکر

به معنای سپاس و دارای اقسامی چون زبانی و قلبی و نیز نسبت به خدا یا خلق است. نسبت بسیار نزدیکی میان ایمان و شکر براساس آموزه‌های قرآن وجود دارد، به طوری که اصطلاح قرآنی ایمان در بردارنده شکر است؛ زیرا خدا در قرآن، نسبت کفر و ایمان را با شکر و کفران یکسان دانسته است. شکر همان بهره‌گیری درست از نعمت‌های الهی است؛ چنانکه خدا در داستان شکرگزاری حضرت سلیمان (ع) از نعمت‌های الهی به این نکته توجه می‌دهد: سلیمان از گفتار او دهان به خنده گشود و گفت پروردگارا در دلم افکن تا نعمتی را که به من و پدر و مادرم ارزانی داشته ای سپاس بگزارم و به کار شایسته ای که آن را می پسندی پردازم و مرا به رحمت خویش در میان بندگان شایسته ات داخل کن.¹

2_ اقسام شکر

1. شکر قلبی که یادآوری نعمت است.

2. شکر زبانی که سپاسگزاری و ستایش بر نیکی احسان‌کننده و صاحب نعمت است.

3. شکر سایر اعضای بدن که به کارگیری و صرف آن در جای خود است.

اگر خداوند را وصف به شکر نماییم، مقصود، انعام احسان بر بندگان و دادن جزای عبادات آنها و یا رشد اعمال نیک آنان و اعطای پاداش مضاعف به آنها است²

¹نمل، آیه 19

² مفردات الفاظ قرآن کریم، ص 461 - 462

سطح ساختاری:

- 1- طرح‌های تشویقی دولت مثل دادن مسکن به افرادی که از 4 فرزند بیشتر دارند.
- 2- توسعه زیر ساخت‌های اقتصادی برای بهبود وضعیت اقتصادی خانواده‌ها توسعه اشتغال برای جوانان.
- 3- ارائه تسهیلات ویژه برای فرزندان جدید.
- 4- گسترش تبلیغات رسانه‌ای و فرهنگ سازی برای نسل‌های آینده از طریق رسانه‌های جمعی و بیلборدهای شهری.
- 5- پرداخت هزینه‌های دوران حاملگی تا 5 سالگی نوزاد.
- 6- باز کردن حساب‌های آتیه برای نوزادان برای تأمین آینده آن.
- 7- اطلاع‌رسانی به مردم در مورد آینده جمعیت ایران و چالش‌ها و مشکلات آینده، کاهش عوامل ناباروری.
- 8- آموزش روش صحیح تغذیه ورزشی و لباس برای جلوگیری از ناباروری زنان و مردان.
- 9- گران کردن وسایل جلوگیری از بارداری، ممنوعیت و جلوگیری از سقط جنین در مراکز مخفی سقط جنین.
- 10- نظارت و کنترل دقیق دولت با رویکرد آینده‌نگری.
- 11- ارائه تسهیلات ویژه از طرف دولت برای فرزند دوم، مثل ارائه مسکن مهر و ...
- 12- ارائه خدمات ویژه برای شهرهای مختلف برای صعود جمعیت، نظیر استان شدن شهرستان‌ها.
- 13- کاهش هزینه‌های زایمان و تعلق گرفتن بیمه‌ی تکمیلی.
- 14- تغییر دادن طرز فکر افراد شهرنشین، با استفاده از رسانه‌ها و فرهنگ سازی.
- 15- استقلال فرزندان در سن 18 سالگی مانند سایر کشورها.

سطح عاملیت:

1. افزایش احساسات و عشق در خانواده‌ها برای پایدار کردن زندگی زناشویی

2- ایجاد آسایش و آرامش در بین افراد خانواده توسط اقوام و پدر و مادر جهت آسایش روانی و دوری از مشغله‌های فکری.

3- تشویق پدر و مادر جهت فرزند آوری فرزندان.

4- کاهش تجمل گرایی و ترویج فرهنگ ساده زیستی.

5- ایجاد ذوق و تشویق دختران توسط مادرهای خود جهت فرزند آوری.

6- زشت دانستن طلاق و زندگی تک زیستی در میان خانواده‌ها که کسی این کار را انجام ندهد.

7. کاهش اختلافات سنی بین مرد و زن و تشویق والدین به ازدواج.^{۲۷}

27. محمدحسین پوریانی مدیر مرکز مطالعات اجتماعی- فرهنگی پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی

نتیجه گیری

در این پژوهش هدف این بود تا عوامل افزایش جمعیت از منظر آیات و روایات و آموزه های اسلامی مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد .

جمعیت نقش مؤثری در ترسیم و تقویت قدرت سیاسی و اقتصادی ملت ها برعهده دارد؛ به گونه ای که غفلت از آن می تواند خسارت های جبران ناپذیری را ایجاد کند بر مبنای آموزه های قرآن کریم، در دین اسلام بر ازدیاد نسل - به ویژه نسل صالح - برای تعالی و قدرتمندی جامعه اسلامی تأکید شده است در مجموع از آموزه های اسلامی جهت تشویق فرزند آوری و استحباب کثرت نسل به دست می آید چنانکه در موضوع کثرت نسل از احساس کمبود یا نبود روزی کافی پرهیز می دهد و رویکردی خوش بینانه را گوشزد می کند

تقویت باورهای دینی و التزام به ارزشهای اسلامی و انسانی در امر خانواده و هم چنین تسهیل شرایط ازدواج جوانان و حتی تعدد زوجات توسط کسانی که توانایی رعایت دستورات اسلامی را در این رابطه دارند اگر شکر گزار باشیم و به این توجه کنیم که رزق و روزی فرزندانمان را خدا می دهند در افزایش فرزند تلاش می کردیم و جمعیت را افزایش می دهیم و برای داشتن فرزندان سالم خدا را شکر کنیم

*قرآن

1. طباطبایی سید محمد حسین، (1417 ق) المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ج 2
2. تفسیر المیزان، ج 7، ص 65
3. ابن خلدون، (1408) تاریخ ابن خلدون، تحقیق خلیل شحاده، بیروت، دار الفکر، ط الثانية، ج 1
4. آلوسی، سید محمود، (1415 ق) روح المعانی فی تفسیر القرآن العظیم، بیروت: دارالکتب العلمیه، چاپ اول، ج 1
5. بیضاوی، عبدالله بن عمر، (1418 ق) أنوار التنزیل و أسرار التأویل، بیروت: دار احیاء التراث العربی، چاپ اول، ج 1
6. جوادی آملی، عبدالله، (1385 ش)؛ تفسیر تسنیم، ویرایش: سعید بند علی، قم: نشر اسراء، چاپ اول، ج 11
7. حسینی طهرانی، محمدحسین، کاهش جمعیت ضربه ای سهمگین بر پیکر مسلمین، مشهد: مؤسسه ترجمه و نشر دوره علوم و معارف اسلامی
8. شکری، فرزانه؛ شجاع نوری، فروغ الصباح، (1392) چالش‌های روش‌شناختی و معرفتی در پژوهش‌های موجود جمعیتی، معرفت سال 23، شماره 189، صص 71-59
9. طباطبایی سید محمد حسین، (1417 ق) المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی، چاپ پنجم، ج 2
10. قرائتی محسن، (1383 ش) تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ یازدهم، ج 1
11. کلانتری، صمد و ستار صادقی ده چشمه، (1385)، «برآورد و مقایسه چند شاخص جمعیتی در ایران و برخی کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه»، فصلنامه جمعیت، شماره 55-56، صص 133-150

12. مکارم شیرازی ناصر (1374ش)، تفسیر نمونه، تهران: دار الکتب الإسلامیه، چاپ

اول. ج 6، 2 و 12